

Anmeldelser og litteratur nyt

Ved arkivar, cand. mag. Dorrit Andersen, kandidatstipendiat, mag. art. Lars Dybdahl, overarkivar, dr. phil. Vagn Dybdahl, arkivar, cand. mag. Ib Gejl, arkivar, cand. mag. Finn H. Lauridsen, stud. mag. Rikke Malmros, professor, dr. phil. Olaf Olsen, universitetslektor, cand. mag. Nikolaj Petersen, dr. phil. Viggo Sjøqvist, dr. phil. Helge Søgaard og universitetsadjunkt, cand. mag. Aksel Kjær Sørensen.

Christian Keller: *Arkeologi – virkelighetsflukt eller samfunnsforming*. (Universitetsforlaget, Oslo-Bergen-Tromsø, 1978). 104 s.

Det er denne bogs erklærede mål at finde frem til kulturhistoriens formål. Det er unægtelig et pretentiøst sigte for en bog på 104 små sider, og det fulde og endelige svar giver den da heller ikke. Men den er et væsentligt og engageret indlæg i debatten om den humanistiske forsknings plads i samfundslivet.

Christian Keller vender sig i sin bog mod de arkæologer, der uden blik for samfundsmæssige sammenhænge fordyber sig i typologiske enkeltheder, og mod de – heldigvis kun få – fagfæller, der alene tildeler arkæologien plads i samfundslivet ved dens værdi som kulturel underholdning; som et slemt eksempel på det sidste citeres den danske arkæolog Klaus Ebbesen. At »drømmen om fortiden« betyder meget for mange, bestrides ingenlunde. Tværtimod fremhæver Christian Keller, i hvor høj grad denne drøm formes af tidens og de enkelte skribenters samfundssyn, og hvordan drømmen selv er med til at præge samfundet. Dette vises med velvalgte eksempler fra kunst og litteratur. Helt ubetalelig er sammenstillingen af Johs. V. Jensens sejge Dreng, der søger udfordringen på bræen, og Odd

Børretzens »Den første nordmand«, der ved bræens bortsmeltning fra Jylland forvirret raver nordpå, på jagt efter det kendte – isen og snesjappet.

I afsnittet om fortiden og kunsten findes – lidt ved siden af emnet – nogle særdeles læseværdige betragtninger over oldtidskunstens indhold. Med stor vægt angribes den gængse tolkning af denne kunst som blotte udtryk for religion og magi. Christian Keller hævder, at kunsten til alle tider har henvendt sig til mennesket på to planer, et følelsesmæssigt og et intellektuelt.

Bogens hovedkapitel behandler forholdet mellem arkæologi og politik. Der opstilles fire hovedformer for politisk arkæologi, og Christian Keller søger at skelne mellem legitim og manipulerende benyttelse af faget og dets resultater. Det er ikke altid let at drage et sådant skel; hvadenten forskeren er sig det bevidst eller ej, drives al forskning ud fra ideologiske præmisser og værdiopfattelser.

Mindst afklaret er afsnittet om arkæologi og forskningsfilosofi. Men det rummer en interessant udredning af »den arkæologiske virkelighed« ud fra spørgsmålet: hvad gør arkæologen, og hvad tror han, at han gør? I denne forbindelse er der kritiske bemærkninger til *New archaeology*, især med hensyn til brugen af forenklede modeller ved udredningen af

komplerede sociale sammenhænge i fortiden.

Det er bogens konklusion, at arkæologerne ikke bare er forvaltere af kulturarv, men at de også er med til at forme de kulturværdier, som fremtidens verden skal bygge på. Derfor kræver forfatteren af arkæologerne, at de selv har en bevidst holdning til kulturværdierne, så de kan tage del i udformningen af deres eget samfund.

Næppe alle fortidsforskere vil bryde sig om at blive tildelt denne rolle, og de skal da heller ikke tvinges dertil. Der må stadig være plads for fagfolk, der snævert befatter sig med enkeltheder i fortiden. Men de fleste vil det forhåbentlig gå som anmelderen, der føler sig opløftet og beriget af denne gennemsympatiske bog, der så klart præciserer vort ansvar som dem, der kan værne fortiden mod at blive misbrugt af nutiden.

Olaf Olsen

Inge Skovgaard-Petersen, Aksel E. Christensen og Helge Paludan:
Danmarks historie I. Tiden indtil 1340.
(Gyldendal 1977). 582 s., 215,00 kr.

Ikke blot for den læge læser, men også for historikeren selv er de store sammenfattende fremstillinger af Danmarks historie ryggraden i tidens historieopfattelse. Men det er karakteristisk for sådanne oversigtsværker, at de sjældent rummer nogen virkelig dokumentation for de fremsatte påstande, endside diskussion af de udviklingslinier, der drages. Læseren må tro på forfatteren eller lade være. Dette gælder markant for Erik Arups skelsættende *Danmarks Historie* (1925–55), der trods denne brist har sat sit dybe præg på alt, der siden er skrevet om Danmarks ældre historie. Men heller ikke de endnu mere omfangsrige fremstillinger – som f.eks. *Politikens Danmarkshistorie*, der dog rummer henved 8000 tryksider – giver plads for dokumentation og diskus-

sion. Dette skal ikke fremføres som nogen kritik; opgaven er formentlig uløselig, når man vil skrive en Danmarkshistorie, der dækker hele det brede spektrum af viden om materielle og åndelige faktorer, der tilsammen tegner vor fortid.

På denne baggrund er det bemærkelsesværdigt, at der nu – for første gang i Danmarks historie – bliver udsendt en Danmarkshistorie, hvis erklærede formål det er at kombinere en syntese over landets historie med en diskussion af den forskning, som syntesen bygger på. Værket skal efter planen omfatte 5 bind, hvert på ca. 600 sider. Udkommet er nu bind 1, der dækker tiden frem til 1340. Udgiveren er Gyldendal, men bag udsendelsen står de historiske institutter ved de tre »gamle« universiteter. Værket redigeres af professorerne Aksel E. Christensen, H. P. Clausen, Svend Ellehøj og universitetslektor Søren Mørch.

For ret at forstå dette værk må man kende dets forudsætninger. I takt med uddannelseseksplosionen i 1960'erne skete der en fuldstændig omlægning af historieundervisningen ved vore universiteter. Indtil da havde der været to principielt helt forskellige former for uddannelse af historikere: magister-studiet, der i alle led var videnskabeligt orienteret, og cand. mag.-studiet, hvis hovedsigte det var at producere alsidigt orienterede historielærere til gymnasiet. For den vordende cand. mag. stillede eksamensordningen kun krav om videnskabelig fordybelse i forbindelse med det såkaldte speciale, d.v.s. udarbejdelsen af en større afhandling om en selvvalgt historisk emne, der indgik som led i hovedfagsstudiet. Det skarpe skel mellem de to studieformer var dog i tidens løb udvisket, dels som følge af den øgede vægt, der efterhånden blev lagt på tilegnelsen af historisk metode, dels ved en omlægning af den foretrukne undervisningsform fra forelæsninger til øvelser, hvor de stude-